

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ И МАНИПУЛАЦИЈА „ПОДАЦИМА КОЈИ УПРАВЉАЈУ ЖИВОТОМ”

Глобални матрикс људских карактера

Реч је о ужасној технологији заснованој на достигнућима психометрије. Стручњаци са Кембриџа и Стенфорда направили су апликацију за прикупљање података на „Фејсбуку” и модел по којем на основу њих могу да одреде све битне карактеристике личности. На основу анализе 70 нечијих лајкова више знају о тој личности него већина њених пријатеља, после 150 више од њених родитеља, а након 300 лајкова више од брачног партнера. Мапиран је готово читав свет. Машине су научене да читају лајкове на „Фејсбуку” и препознају жеље, хтења и скривене снове милиона људи. Тако тим људима можете слати персонализоване манипулативне поруке и спинове, утичући на њихове одлуке. Из јавних података у дигиталном споменару, који користи две милијарде људи, изникло је глобални матрикс скривених људских карактера. То страшно оруђе сада је у рукама тамних центара глобалистичке моћи, специјалних служби и наднационалних компанија

Пише: Слободан Бубњевић

Поред нових твитова америчког председника, неколико ужасних трагедија и естрадних

вести, у средишту глобалне пажње већ неко време је и такозвана „афера *Фејсбук*”, о којој су на ударним странама извештавали светски и домаћи медији. И мада *Фејсбук*

губи милионе на берзи, планира се саслушање у америчком Сенату, а Марк Закеберг упућује извињење какво није виђено у историји ове друштвене мреже, о правој, технолошкој позадини ове приче једва да се говори и пише.

Ова афера, наиме, уопште није о украденим подацима корисника, већ о сасвим новој, моћној технологији манипулације тамном страном људског карактера и оном врстом података какве кријемо и сами од себе. Заплет ове, најмрачније приче нашег доба, повезан је са *Фејсбуком*, али он заправо није у њеном средишту него само њена позорница. И њен инструмент. Али, она извире на другом месту.

Улица Њу Оксфорд, број 55, у Лондону. Северно од Ковент гардена, надомак Британског музеја, неупадљива седмоспратница избија на угао са улицом Бламсбури. На сивој фасади од метала и стакла нема пролазнику видљивих обележја. Похабана црвена говорница заузима део плочника испред зграде. Преко пута се продају сендвичи и салате.

На овој адреси налази се лондонско седиште опскурне компаније *Кембриџ аналитика*, иза које заправо стоји прича о томе како је употреба психометрије, области модерне психологије, на иначе лако доступним подацима са

Фејсбука

, наводно, довела до промене америчког председника, изласка једне земље из ЕУ и поремећаја 200 других изборних процеса.

У основи целог посла је једна нова, може се рећи **ужасна технологија – модел за одређивање карактеристика личности на основу фејсбук профила**

који је развио пољско-амерички психолог др Михал Косински, бивши заменик директора Одељења за психометрију Универзитета у Кембриџу, а сад професор на Универзитету Стенфорд у Калифорнији.

СВЕМОЋНИ ЛАЈКОВИ

О каквом је моделу реч? Наиме, психолози већ пар деценија за описивање личности користе такозвани модел са пет фактора, биг фајв. Уместо да се, као у прошлости, људи деле по Хипократова четири темперамента, личности се описују различитим вредностима пет фактора: екстроверзија, отвореност, сарадљивост, савесност, неуротицизам. Како би се установиле и изучавале ове димензије, психолози обично користе разне статистичке алатке и притом спроводе опсежна тестирања, махом на својим студентима. Тестови ове врсте су често врло обимни, захтевни и, што је најгоре, не пружају велику статистику.

Суочен са овом практичном невољом, млади докторанд из Варшаве Михал Косински и његов колега Дејвид Стилвел одлучили су да покушају да ове податке сакупе **једном малом апликацијом на**

Фејсбуку

за одређивање типа личности

. Мада је у то доба мало ко веровао да ће људи бесплатно пристати да решавају тест личности на друштвеној мрежи, одговор је био запањујуће добар – Косински и његов тим су наједном са групе од пар десетина студената прешли на статистике са више десетина хиљада испитаника.

Косински је онда дошао на идеју која ће променити свет – предложио је да **упореде личност која је кроз апликацију урадила тест са њеним понашањем на фејсбук профилу преко кога је приступила апликацији**

. Одмах су уочили правилности и закључили да је, уместо да корисник ради тест како би се одредили биг фајв параметри, довољно да се анализирају његови лајкови.

Након четири године истраживања, били су у стању да на основу мање од 10 лајкова установе свих пет димензија, а да на основу 68 лајкова одреде боју коже, 88 сексуалну оријентацију, док је 85 лајкова било потребно да се открије којој партији припада.

До објављивања њиховог преломног рада *Private traits and attributes are predictable from digital records of human behavior* , модел

Косинског је био тако добар да је

на основу анализе 70 нечијих лајкова више знао о личности него већина њених пријатеља, после 150 више од родитеља, а након 300 лајкова више од брачног партнера

. Ове налазе су Косински и колеге објавили 2013. у престижном часопису *PNAS*

(
Proceeding of the Nacional Academy of Sciences

), у раду који је, по речима самог Косинског, четврти најутицајнији рад икада објављен.

ПСИХОЛОШКА ТЕХНОЛОГИЈА

Како год било, резултат јесте био изузетно запажен – само седам дана по објављивању рада *Фејсбук* је променио своју политику приватности, забранивши апликацијама приступ подацима корисникових пријатеља. **Но, већ је готово читав свет био мапиран, а машине научене да читајући лајкове на Фејсбуку препознају жеље, хтења и скривене снове милиона људи. Из јавних података у дигиталном споменару који користи две милијарде људи изникао је глобални матрикс скривених људских карактера.**

Амерички милијардер Роберт Мерсер је основао *Кембриџ аналитику* још док је рад Михала Косинског чекао на објављивање у часопису *PNAS*

. Уз слоган

„подаци управљају животом”

, компанија се отворено рекламирала како користи податке да би променила понашање корисника, било бирача, било оних који купују неке друге, не обавезно политичке производе. Пет година касније, компанија је означена као важно оружје које је довело до победе Доналда Трампа на председничким изборима у САД и до успеха „Брегзита” у Британији.

У октобру 2016. извршни директор Александар Никс јавно је рекао да је компанија на тај начин израдила моделе не 50, него свих 230 милиона америчких бирача, који су, свако понаособ, описани са по четири до пет хиљада параметара.

Занимљиво је како је ова тема дуго била на медијској маргини. Причу о примени нове „психолошке технологије” открили су новинари Ханес Греасегер и Микаел Крогерус и објавили је месец дана након америчких избора, и то још у децембру 2016. године, у швајцарском часопису *Дас Магазин*. Било је потребно још два месеца да се појави превод на енглески, да би прича постала запажена. О случају су писали и поједини већи медији, али тек откако се ствар претворила у „ *Фејсбу*

к аферу”, она је заиста постала глобална. У Србији смо о моделу Косинског писали у јуну 2017. године у часопису

Елементи

, а потом смо једну кратку причу објавили и у јулу на порталу

Наука кроз приче

. Но, тек сад, девет месеци касније, прича се претворила у аферу планетарних размера. Нажалост, није зато постала много разумљивија.

<

(Аутор је уредник портала „Наука кроз приче”. Извор: *Политика*, „Културни додатак”, Београд, субота, 31. март 2018. Приређивање и опрема: Милош Матић)

Објављено: понедељак, 11. јун 2018, 01:06h